

Nagyné Erdély Ildikó
A gyermekotthoni gyámok családgondozással kapcsolatos
tevékenységének tapasztalatai

A családgondozás jelentősége

A gyermekvédelem hosszú átalakulása során a családgondozás egyre fontosabb szerepet kapott. A hatósági gyermekvédelem helyett előtérbe kerülő szélesebb értelemben vett gyermekvédelem a szociális ellátások, juttatások, intézkedések mellett kulcsfontosságúvá teszi a családcentrikus gondolkodásmód kialakítását.

A gyermek családból való kiemelése csak végső megoldásként lehetséges, a legfőbb cél éppen a gyermek családban történő nevelkedését segítve hozzájárulni a gyermek családból történő kiemelésének megelőzéséhez.

Ha ez elkerülhetetlen, ismét fokozott jelentőséget kap a családgondozás, a családba való visszahelyezés érdekében.

A Gyermekvédelmi törvény új feladatokat ír elő, és ehhez megköveteli a szemléletmód megváltozását is.

A gyermekvédelmi ellátórendszer működése és működtetése megszorítja a szervezetekre és a szakemberekre háruló feladatokat, mivel a gyermekek érdekében fokozottan együtt kell működniük. De fontos az együttműködés a családdal is, segítve azoknak a körülményeknek a megteremtését, amik lehetővé teszik a gyermek hazakerülését.

Az alapkérdés adott:

Hogyan lehet pótolni a rászoruló, védtelen, kiszolgáltatott gyermek számára a családi életközösséget, enyhíteni a szociális és életvezetési nehézségeket, segíteni a családjába történő visszailleszkedést?

A családjából kiemelt gyermek érdekében a pedagógiai beavatkozásokon túl a

- pszichológiai
- szociális
- jogi beavatkozások rendszerét kell érvényesíteni.

Pszichológiai tanulmányok és saját tapasztalatunk is igazolja, hogy ha a családi kapcsolatok drasztikusan megszakadnak, a gyermek fizikai, értelmi, érzelmi fejlődése károsodik.

A gyermekotthonokat járva tapasztaljuk, hogy a családjukból kiemelt gyerekek számára többnyire rendkívül fontosak a családi, szülői kapcsolatok. A gyerekek kötődni akarnak, szeretetet keresnek, ragaszkodnak, legyen szülőjük akár elhanyagoló, deviáns. Tudni akarnak családjukról, rokonaikról, még elutasítás esetén is újra és újra megkísérlik a kapcsolatfelvételt.

A gyerek akkor is szereti szülőjét, ha az rosszul bánt vele, mentséget keres számára, ha elhagyta, ha nem látogatja. Sokszor nem is érti, mi történik vele, miért nem maradhat otthon, megszokott környezetében.

Rendkívül fontos tehát a gyerek pszichés megtámogatása, az események megmagyarázása, a bizonytalanság eloszlatása, a várható eredmények felvázolása.

További lényeges teendő a szociális helyzet feltárása, a lehetséges családtámogató rendszerek számbavétele.

A gyermek sorsának rendezéséhez elengedhetetlen jogi helyzetének tisztázása. Családjából kiemelve átmeneti vagy tartós neveltként kerül gondozásba, esetleg örökbefogadhatóvá nyilvánítható.

A gyermek sorsa ezeknek a tényezőknek az alapján tervezhető.

A Gyermekvédelmi törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányával és A Gyermek jogairól szóló 1989. évi New York-i Egyezményrel összhangban, teljes jogi és szakmai szabályozással meghatározza a gyermekvédelmi ellátórendszer összes elemét és a megvalósítás kereteit.

A családban való felnevelkedéshez, illetve az ezt helyettesítő védelemhez fűződő jog megjelenése a jogforrásokban – új fogalmi és szemléleti alapokra építve – a gyermekvédelem minden elemére kiható változásokat indított el.

Tetten érhető-e, s ha igen, milyen mértékben, a szemléletbeli változás a gyermekotthonokban? A megváltozott feladatok megjelentek-e, s elindították-e a kívánt átalakulásokat?

Érvényesülnek-e a gyermeki jogok, elősegíti-e a gyám a gyermek kapcsolattartását a családjába való visszakerülése érdekében, partnerként kezeli-e a gyermeket és a szülőt?

A továbbiakban ezekre a kérdésekre keressük a választ.

A gyámok feladatai

A gyermekotthoni gyámok családgondozással kapcsolatos tevékenysége híven tükrözi a gyám szemléletét, felfogását.

A gyámi feladatok a következők:

- otthont nyújtó ellátás biztosítása;
- egyéni elhelyezési terv készítése;
- egyéni gondozási-nevelési terv készítésében való közreműködés;
- kapcsolattartás a gyermekjóléti szolgálat esetgazdájával;
- kapcsolattartás a szülőkkel, ennek kulturált, zavartalan körülmények között való biztosítása;
- a gyámhivatali határozatban szereplő szabályozás betartása;
- tájékoztatási kötelezettség.

Az otthont nyújtó ellátás keretében biztosítani kell a gyermek számára a családi környezetébe történő visszahelyezést előkészítő, családi kapcsolatainak ápolását segítő családgondozást.

A szakemberek együttműködésének elsődleges színtere az Elhelyezési tanácskozás. E fórum hivatott a problémákról közösen gondolkodni, a család bevonásának kereteit meghatározni. A gyermek pszichés, szociális és jogi helyzetének feltárásával, tudatos tervezéssel feladata elkészíteni az egyéni elhelyezési tervet, kijelölni a gondozási helyet és kidolgozni a hazagondozási stratégiát.

A gyakorlatban a szülő és a gyermek nincsenek mindig jelen, vagy ha igen, érdekeiket ritkán tudják érvényesíteni. Többnyire a gyám sincs jelen, helyettesével, családgondozójával képviselteti magát. A gyermek és családjának előtörténetére vonatkozó információk általában hiányosak, felületesek.

Mindezek következtében a tudatos tervezés ritkán valósul meg.

Az elhelyezés a gyermek számára többnyire teljes környezetváltozást jelent, az addig meglévő szülői, rokoni, társas kapcsolatai ritkán vehetők figyelembe. Általában messze kerül otthonától, oda, ahová életkora, egészségi, pszichikai állapota szerinti érdeke megkívánja. Elhelyezését a gyermekotthon profilja, nevelési koncepciója és a szabad férőhely határozza meg.

A távolság, esetleges rossz megközelíthetőség, vidéki elhelyezés miatt a gondozási hely kijelölése és a kapcsolattartás szabályozása ritkán tükrözi a gyermek és szülője érdekét.

A fent említett tényezők következtében gyakran okoz nehézséget a testvérek együttes elhelyezése és kapcsolattartása is, különösen, ha nem egyidőben kerülnek a rendszerbe.

Az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítésében a törvény alapján részt kell vennie a gyermeknek, a szülőnek, a gyámnak. A gyakorlatban ez ritkán valósul meg. Sajnos ezek a tervek, ha egyáltalán elkészülnek, többnyire formálisak, tartalom nélküliek, nem tükrözik a gyermek aktuális helyzetét és reális jövőképét.

A gyámok ahelyett, hogy e terv elkészítésében újabb lehetőséget látnának a gyerek helyzetének feltárására, és ebből kiindulva az intenzív családgondozás megkezdésére a gyermek hazagondozásának érdekében, fölösleges adminisztrációnak tartják elkészítését.

Az együttműködésre utalva ki kell emelni a gyermekjóléti szolgálat szerepét és fontosságát.

A gyermek jövője szempontjából meghatározó lehet, hogy a gyermekjóléti szolgálat családgondozója milyen szinten képviseli a gyermeket. Amennyiben minden lényeges információnak birtokában van, mely a gyermek és családja előtörténetére vonatkozik, nagyban hozzájárulhat az egyéni elhelyezési terv és az egyéni gondozási-nevelési terv tartalmas elkészítéséhez.

A gyermekotthonba kerülő gyermek, aki sok szempontból sérült, az új környezetben idegenül mozog, gyakran bizalmatlan, nehéz megközelíteni. A gyermek beilleszkedésének megkönnyítése érdekében is fontos, hogy az előéletére vonatkozó információk eljuthassanak a gondozóhoz, mert a gyermek bekerülését megelőző események, körülmények ismeretében a gyermek gyámja, gondozói másként bírálják el egy-egy gyermeki megnyilvánulást, viselkedésformát.

Különösen fontos a kooperáció azokban az esetekben, amikor a gyermek gondozási helye távol esik a szülő lakó- vagy tartózkodási helyétől.

Gyakran az együttműködés elmarad, vagy teljesen felszínes, és ez a tény megnehezíti a gyámok családgondozói tevékenységét.

A gyámok és a gyermekjóléti szolgálatok együttműködését több tényező nehezíti.

- Az információhiány: a gyerek kihelyezésekor nem jut a gyám elegendő információhoz, a későbbiekben kért tájékoztatás nem érkezik meg, vagy felületes, tartalom nélküli.
- Az esetgazdaság fogalmának zavara: lakóhely-tartózkodási hely kérdésében sokszor nem tisztázott az esetgazdaság fogalma.
- Az alapellátás-szakellátás vita, mely még mindig feléled, amikor a szakemberek igyekeznek egymásra hárítani a feladatot.

Gyakori az is, hogy a gyermekjóléti szolgálat és a gyermekotthon családgondozója párhuzamosan látogatja a családot. Sajnos ezekben az esetekben ritkán tapasztalható együttműködés, a két intézmény egymástól függetlenül dolgozik a maga területén. Munkájukat nem hangolják össze, nem építenek egymás eredményeire, nem tájékoztatják egymást a változásokról. A családgondozás ebben a formában nem lehet hatékony.

Így fordulhat elő, hogy az otthoni viszonyok felderítetlensége miatt nem megfelelő körülmények közé megy haza a gyermek, esetleg nem is oda megy, ahová a gyámi engedély alapján mehetne, netán a gyám akkor is erőlteti a gyermek otthoni tartózkodását, ha ennek még nem érték meg a feltételei.

A gyermekotthoni gyámok családgondozói tevékenységének kiemelten fontos területe a szülőkkel való személyes kapcsolattartás, valamint a gyermek és szülője közötti kapcsolattartás elősegítése és kulturált lebonyolításának biztosítása.

A gyakorlatban tapasztaljuk, hogy a gyám gyakran a gyermek rosszul felfogott érdekére hivatkozva elutasító magatartást tanúsít a szülőkkel szemben.

Ez esetben a gyám attól tart, hogy a gyermek beilleszkedését, „nyugalmát”, kialakuló életritmusát megzavarja a kapcsolattartás.

Egyes szülőkkel kapcsolatban szerzett rossz tapasztalataik alapján a gyámok nem bíznak a vérszerinti szülőkben, nem hisznek a kapcsolattartási szándék őszinteségében. A család normái, szokásai, életvitele, a szülő külső megjelenése és viselkedése gyakran ellenkezik a gyermekotthon norma- és követelményrendszerével, s ezt a gyermekotthoni gyámok néha nehezen tolerálják.

Ilyenkor a gyám önvédelemből vagy a gyerek vélt biztonsága érdekében, esetleg felületes tapasztalat alapján korlátozza a gyerek vérszerinti kapcsolattartását, vagy egyszerűen nem tesz semmit a kapcsolattartás érdekében. Így szándékosan vagy akaratán kívül lazítja a szálakat a gyermek és otthona, családja között.

Valódi probléma, hogy a szülők sok esetben ténylegesen képtelenek a gyermekotthoni gyámokkal való együttműködésre.

A szülő gyakorta fél a gyermekét nevelő intézménytől, annak légkörétől, ha az számára nem elég nyitott és elfogadó. Tart attól, hogy nem tud megfelelni az elvárásoknak, szégyelli kopott külsejét, megjelenését, és ezt a félelem- és szégyenérzetet minden esetben le kell győznie, ha gyermekével találkozni akar. Frusztráltsága csak fokozódik, ha alkalmas helyiség híján a folyosószegetben elhelyezett székeken, kíváncsi tekintetek előtt, jövés-menés közepette zajlik a látogatás.

Sajnos tény, hogy azok a szülők, akiknek nincs pénzük, nincs egzisztenciális biztonságuk, elesettek, betegek, külső segítség nélkül nem tudnak megbirkózni ezekkel a problémákkal.

Még nehezebb helyzetben vannak a hajléktalan szülők, akiknek hajléktalansága kizárja a gyermekotthon falain kívüli kapcsolattartást. Ilyen esetben különösen fontos egyrészt az elfogadás és nyitottság, másrészt az az egyébként is jogos elvárás, hogy a gyermekotthon rendelkezzen a látogatók fogadásához megfelelő helyiséggel.

Ha a gyermekotthoni gyám felismeri – és erre is sok jó példát látunk –, hogy a szülők, „alkalmatlanságuk” mellett, valóban kötődnek gyermekeikhez, s ez a kötődés a gyermekek részéről is fennáll, elfogadó magatartásával megakadályozhatja azt a sok esetben megfigyelhető folyamatot, melynek során szemtanúi vagyunk a gyermek és szülője eltávolodásának. Pozitív hozzáállásával meggátolhatja, hogy az esetleg nem kifogástalanul, de mégis működő vérszerinti kapcsolat elsorvadjon, és a gyermek az idő múlásával elutasítóvá váljon a ritkán látott, esetleg riasztó külsejű szülőjével szemben.

A gyámok többsége felismeri, ha a látszólagos érdektelenség mögött esetleg sértettség, megbélyegzettség érzése húzódik meg. Ez esetben intézményében hatékony családgondozást működtetve erősíti a szülők pozitív tulajdonságait, és segíti őket a gyermekükkel való kapcsolat fenntartásában, sőt javításában.

Még mindig előfordul, hogy egyes gyámok ahelyett, hogy a vérszerinti kapcsolatot erősítenék, a gyermek számára lényegében idegen személyekkel való kapcsolattartást engedélyeznek. Ilyenkor a vérszerinti kapcsolat fokozatosan elsorvad, mert a szülő látogatásakor a gyermek gyakran nincs az

otthonban, hiszen a patronáló, úgymond, megelőzte őt. Nem szorul további bizonyításra, hogy ez milyen helytelen gyakorlat, és az érintett gyermek milyen könnyen gyökértelenné válik.

A gyámok családgondozói tevékenységüket többnyire a gyermekotthoni családgondozókon keresztül gyakorolják. Legtöbbjük saját családgondozóval rendelkezik, gyakori azonban az is, hogy a családgondozó csak félállású, vagy a családgondozás mellett egyéb feladatot is ellát, esetleg több intézményben is dolgozik.

A gyermekotthoni családgondozók elsősorban a gyermekek érdekében lépnek fel, a szülő-gyerek viszony rendezésére fordítva a figyelmet.

Ez a tevékenység komplex szakértelmet igényel. Magában foglalja a gyám segítő jóváhagyásával és közreműködésével biztosítani a kapcsolatfelvétel biztonságát, az ismétlődő kapcsolat fenntartását, ezáltal pozitív pedagógiai, pszichikai hatás érvényesítését.

Hogy egy-egy intézményben a gyám családgondozói tevékenysége a segítő jóváhagyásban merül-e ki, vagy több fokozaton át eljut az aktív közreműködésig, az teljes mértékben változó, és nagymértékben személyfüggő.

A családgondozók többsége hivatástudattal, lelkiismeretesen dolgozik. A gyermek érdekeit képviseli, igyekszik felderíteni családi körülményeit, kapcsolatait, rendszeressé tenni hazamenetelét, a szülőket gyakori kapcsolattartásra ösztönözni.

Ha a már említett problémák (távolság, pénzhiány, információhiány) gátló tényezőként jelentkeznek, ez a tevékenység már nem lehet hatékony, a családgondozás kimerül egy-két felületes környezettanulmány elkészítésében.

Csak néhány gondozóhely tudja megtenni, de szerencsére egyre több helyen tapasztaljuk, hogy a gyám családgondozói segítséggel biztosítja a gyermek utaztatását, hogy a hazagondozás reményében rendszeresen kapcsolatot tarthasson a családdal.

Sajnos kevés gyermekotthon rendelkezik megfelelő anyagi kerettel, szakembergárdával ahhoz, hogy a más helyen élő vérszerinti családot rendszeresen felkeresse és ilyen módon intenzív családgondozást végezzen.

Amennyiben a gyám nem tud azonosulni a kapcsolattartás és családgondozás fontosságával, nincsenek meg a családgondozáshoz szükséges anyagi és egyéb feltételek, a családgondozó minden igyekezete ellenére sem tud hatékony lenni, sőt tevékenysége során könnyen kerülhet konfliktusba munkaadójával.

A gyámhivatal az átmeneti nevelést elrendelő határozatában rögzíti a kapcsolattartás szabályait. Meghatározza a kapcsolattartás gyakoriságát, helyét, a kapcsolattartásra jogosult személyeket, elvileg a szülő és a gyermek igényeit figyelembe véve. A kapcsolattartás szabályozásában döntően a gyermekotthon érdekei, szempontjai érvényesülnek, és ritkán veszik figyelembe a szülő lehetőségeit.

A kapcsolattartásra vonatkozó szabályozás betartása vagy figyelmen kívül hagyása a továbbiakban a gyám felelőssége. A gyámhivataloknak gyakorlatilag nincs, vagy csak elvétve van lehetőségük a kapcsolattartás megvalósulásának

ellenőrzésére. Így fordulhat elő, hogy a gyerekekkel beszélgetve azt tapasztaljuk, hogy egyes gyámok a büntetés egy lehetséges eszközének tartják a kapcsolattartás megvonását.

Sajnos a gyakorlatban a kapcsolattartásra vonatkozóan még mindig találkozunk „az intézet rendje szerinti” megfogalmazással, ami minden konkrétumot nélkülözve a vérszerinti kapcsolattartás módjának, gyakorlatának kivitelezését a gyermekotthonra, illetve a gyámra hárítja.

Ha a gyámhivatal nem szabályozza konkrétan a vérszerinti kapcsolattartást, ezzel különösen megnöveli a gyám felelősségét.

Egyrészt ebben az esetben a legkevésbé számonkérhető a kapcsolattartás gyakorlata, másrészt valóban nehéz a gyermek hazaengedéséről lelkiismeretesen és jól dönteni, ha a család valódi helyzete rejtve marad. Ezen a ponton megint visszautalnék a gyermekjóléti szolgálattal való együttműködés fontosságára.

A kapcsolattartás gyakorlatát figyelemmel kísérve a gyámi tanácsadók sok esetben javasolnak változtatást a gyermek érdekében, gyakran a gyerekek kifejezett kérésére.

Hasonlóan gyakori, hogy a gyámi tanácsadók a kapcsolattartás módosítására vonatkozóan javaslattétellel élnek a gyámhivatalok felé, és sokszor sikerül is a gyermek érdekét szolgáló pozitív változást elérniük.

A gyám tájékoztatási kötelezettsége többirányú:

- a szülő és a gyermek tájékoztatása;

- félévenkénti kötelező helyzetértékelés elkészítése a gyámhivatal felé;
- a gyermekjóléti szolgálatok tájékoztatása;
- a szakszolgálat tájékoztatása.

Elsődleges lenne, mégis többnyire elmarad a szülő és a gyermek tájékoztatása, bevonása további sorsuk rendezésébe. A gyermekotthonban nevelkedő gyermek általában nem tudja, hogy vér szerinti családjában milyen jellegű családgondozás folyik, a családgondozó mikor jár ott, mit tapasztal, miben próbál segíteni.

A gyámhivatal és a szakszolgálat tájékoztatása többnyire megtörténik, bár gyakran formálisan, valódi információkat és eredményeket nélkülözve, a változtatás szándéka nélkül.

A gyermekjóléti szolgálatok tájékoztatása a gyermekotthonok részéről is csak ritkán valósul meg, a fent vázolt együttműködés hiánya miatt.

A gyámok családgondozói tevékenysége

Az eddigiekben igyekeztem rávilágítani arra, hogy a gyermekotthoni gyámok családgondozói tevékenységét a gyámi feladatok rendszerében döntően meghatározza személyes hozzáállása, elkötelezettsége, meggyőződése, szemlélete, másrészt befolyásolja számtalan egyéb, külső tényező.

Mindezek alapján a gyámok családgondozói tevékenységét tekintve a gyermekotthoni gyámok három típusát különböztethetjük meg.

Az első típus a családgondozás tekintetében passzív gyám, aki gyermek és családja kapcsolattartását nem szorgalmazza, és nem támogatja a gyermek családi környezetbe való visszatérését.

Ő az a gyám, aki megállapítja, hogy a rehabilitációs kezelésen lévő anya nem tud látogatni, és az ebben az esetben kézenfekvő és kizárólagos kapcsolattartási lehetőséget, a levelezést és telefonálást is a gyámi tanácsadónak kell javasolnia.

Egy további példa: az egyik vidéki gyermekotthonban nevelkedő enyhén fogyatékos gyermek a gyámi tanácsadónak elmesélte, hogy úgy tudja, van egy testvére egy távoli városban, és szeretne vele találkozni. Miután a gyám nem tudott további információkkal szolgálni, és nem mutatott hajlandóságot további intézkedésre, a gyámi tanácsadó kutatta fel a gyermekjóléti szolgálaton keresztül a nevelőszülőnél nevelkedő testvért, és még további testvéreket is. A találkozók ezek után létrejött, és azóta, immár a gyám jóváhagyásával, rendszeressé vált.

A második típusba tartozó gyám a családgondozást látszólag, közvetve végzi, a tevékenységet szinte kizárólag a családgondozóra hárítva.

Ő gyakorlatilag aláír, pl. azt a családgondozónak az anyához írt levelét, melyben felszólítják őt a törvényben előírt kapcsolattartási kötelezettségének betartására.

A harmadik típus a jó gyám, aki tisztában van a családgondozás jelentőségével és fontosságával, és személyesen közreműködik annak gyakorlatában.

Ismérve:

- legalább egy, de inkább több családgondozója van,
- a családgondozók szakmai önállóságuk mellett módszertani segítséget és támogatást kapnak munkájukhoz,
- a családgondozók és a gyám között folyamatos a konzultáció,

- figyelemmel kíséri gyámoltja sorsát,
- szoros, személyes, napi kapcsolatban van a gyermekkel,
- a gyermeket tájékoztatja, bevonja, partnernek tekinti,
- személyes kapcsolatot létesít a szülővel és emberileg, szakmailag, anyagilag segíti.

Az ilyen gyám személyes jó viszonyt és aktív kapcsolatot épít ki a deviáns vagy enyhén fogyatékos szülővel, személyesen győződik meg aktuális állapotáról, és ennek függvényében engedélyezi az esedékes kapcsolattartást.

A gyám személyes közreműködését példázza annak a vidéki gyermekotthonban nevelkedő gyereknek a története, aki az édesanya alkalmatlansága miatt került átmeneti nevelésbe. A pszichiátriai gondozás alatt álló anya a gyerek bekerülése után határozott ragaszkodást mutatott, és ez a gyermek részéről is megnyilvánult. Az otthoni körülmények miatt a gyermekotthonban kaptak lehetőséget a kapcsolattartásra. A gyám segítséget nyújtott az anya utazásához és ellátásához.

A továbbiakban szerencsés külső körülményként az anya új lakáshoz jutott. A gyám munkatársaival személyesen közreműködött a költözködésben és berendezkedésben.

A körülmények rendeződése után, szoros kontrollal, segítségnyújtással (pl.: élelmiszer-csomag formájában), telefonos kapcsolattartással, az anya képessé vált a gyermek otthoni fogadására. A gyermek családgondozói kísérettel történő utaztatásával azóta a kapcsolattartás az anya lakásán történik.

Végezetül egy abszolút pozitív példa egy szintén vidéki gyermekotthonban lévő testvérpárról. A szülők mindketten büntetés-végrehajtó intézetben vannak. A

gyámi tanácsadónak a gyerekek lelkesedve mutatják az anya legújabb levelét, a gyám pedig beszámol arról, hogy gondos előkészítés után a gyerekek meglátogatták a szülőket a börtönben.

Ezek a gyerekek a tanév végeztével hazakerülhetnek, mert az apa szabadult, és azonnal jelezte a gyermekekkel kapcsolatos szándékát a gyámhivatalnál.

Összegzés

Munkánk során látnunk kell, hogy az átmeneti nevelésbe vett gyerekek hazakerülése a családgondozás eszközével, a családba történő visszahelyezéssel ritkán valósul meg, és gyakran tapasztaljuk, hogy a gyermek és családja inkább távolodik egymástól, ahelyett, hogy közeledne.

A családgondozás, ha mégoly hatékony is, önmagában nem oldhatja meg a problémákat. Az életvezetési, mentális, anyagi és egyéb szociális problémák rendezése olyan összetett feladat, melynek a családi együttműködésen túl számos feltétele és eleme van.

Látjuk a gyámok munkáját hátráltató számos külső, objektív tényezőt, tapasztaljuk, hogy a gyámok egyéb, sokirányú elfoglaltsága, tevékenysége milyen mértékben vonja el idejüket, köti le energiájukat.

Meggyőződésünk, hogy a családgondozói tevékenységben esetlegesen fellelhető hiányosságok oka döntően nem a gyámok szándékos hanyagsága vagy szakmai

felkészületlensége, sokkal inkább a vázolt nehezítő körülmények és hatások következménye.

Számos pozitív példát látunk arra a szemléletbeli változásra, melynek következtében a hatékony családgondozás eszközével sikerül ébren tartani, feléleszteni a szülők felelősségtudatát, megvalósítani a szakemberek együttműködését, és ezáltal biztosítani a gyermek számára annyira fontos kapcsolattartást.

Sok esetben tapasztaljuk, hogy a szülők alárendeltségi viszonyát partneri viszonyra lehet alakítani, és a gyámok egy részének sikerül elérnie, hogy a szülők erőfeszítéseket tegyenek a kívánt cél érdekében.

A gyámi tanácsadók a saját védelmére képtelen gyermek érdekében, jogainak védelmében lépnek fel, javaslataikkal segítve a gyámok munkáját és az annak részét képező családgondozói tevékenységet.